

לחם חם

פ סוק השבוע נאמר עלינו ישראלי אלמוני, תושב ירושלים, שצוטט באחד היומונים: "הממשלה מחזירה אותנו למישטר החלוקה, שבה הירבו לגנותו."

הוסיף האלמוני: "עד כה כבר זכיתי לקבל מענקי-לדירה, מענקי-התייקרות, ועתה אקבל מענק-לחם. מה יעשה יהודי שאינו רוצה להיזקק למענקים ולמתנות, אלא להרוויח את לחמו בדיעת אפיו? אותם יהודים, שקיבלו חלוקה בשעתה, ישבו לפחות ולמדו תורה ועסקו בתפילה. ואילו כיום מחלקים חלוקה בצורה מודרנית, והופכים את כולם למקרים סוציאליים."

אזרח זה קלע לבזל.

יש צדדים רבים לשערונית ההתייקרות של הלחם והענקת המענקים. יש לה צד כלכלי — הורדה ברורה של רמת המחיה של מאות אלפי משפחות. יש לה צד חברתי — פגיעה בשכבות העניות ביותר ואי-פגיעה בשכבות העשירות ביותר (אפשר לומר: הממשלה מעודדת במידה שהיא האביון בעל דאגות המשפחה ואת העשירי בעל דאגות הדיאטה למעט באכילת הלחם).

כל אלה צדדים מחפירים ומכאיבים. אולם אסור שישכיחו מלבנו צד אחר, חשוב עוד יותר: שערונית זו היא חלק ממהפכה שקטה, המשנה את מהות המדינה.

ל כאורה, קשה להבין מדוע בחרה הממשלה דקא בדרך זו כדי לפתור את בעיית הסובסידיה ללחם. הסיבה הרשמית — כאילו נהגו התקלאים להאכיל בלחם הזול את החזירים ואת העופות — היא לעג לרש. **אוי לממשלה הדואגת למנוע לחם מן החזירי רים, יותר מכפי שהיא דואגת לספק לחם לבני-אדם.**

אך מותר לנו להתעלם מהסבר זה. אין זו סיבה, כי אם אמתלה.

אם כן, לשם מה היתה ההתייקרות דרושה? הממשלה שילמה עד כה סובסידיה ללחם. את כספי הסובסידיה גבתה מן האזרחים, בצורת מיסים. עתה ביטלה הממשלה את הסובסידיה, ואת הכסף שהסכה בכך היא מחזירה לאזרחים בצורת מענק. בכסף זה יקנה האזרח את הלחם שהתייקר.

אם כן, לשם מה כל התהליך המסובך? אפילו נניח שהממשלה מרמה, כרגיל, את האזרח ומחזירה לו פחות כסף מכפי שהיא אוסדת — אין בכך הסבר משכנע. הרוח היה קטן, יחסית. והרי המומחים הממשלתיים לא היו מתקשים למצוא מאה דרכים אחרות, כדאיות לא פחות, להונות את האזרח. שהרי בואת מומחיותם. ואם כבר הוחלט על התליך מעין זה — מדוע דקא בצורת מענקים? הן הרבה יותר פשוט להקטין את מס ההכנסה של השכבות העניות, כדי להשיג את אותו המצב. שיטה זו היתה פחות מסורבלת, יותר פופולארית. **מדוע לא נעשה הדבר? מדוע בחרה הממדי שלה ב"מענק?"**

אם נקרא מחדש את דברי האזרח האלמוני, אותם הבאתי בראש המאמר, נשים לב לפרט מעניין: כל מה שנאמר כאן על האזרח, אפשר היה לומר על המדינה. למשל: "עד כה כבר זכתה המדינה למענקי-אמריקאי, למענקי-שילומים, למענקי-עודפי-חזון, למענקי-מגביות ועוד ועוד. מה יעשה אדם שאינו רוצה כי מדינתו תיזקק למענקים ולמתנות, אלא שתרוויח את לחמה בדיעת אפיה?"

הרמיון מפליא ממש. האם הוא מיקרי? האם מיקרה הוא כי מישטר, שכל כולו בנוי על קבלת מענקים מן החוץ, מעדיף לחלק את הכסף לאזרחיו בצורת מענקים דווקא?

כבר אמרנו פעמים רבות: זרם-ההון הבלתי-פוסק, המגיע אל המדינה מן החוץ, הוא דם המציתו של המישטר הקיים. מקור כוחו של מישטר זה אינו השליטה על אמצעי-הייצור (לפי הסלאנג המארקסיסטי), אלא השליטה על זרם ההון. כל הכסף זרם לממשלה ולטניפיה (כגון הסוכנות היהודית). הממשלה היא המחליטה לפי איזה מפתח לחלק את המיליונים. היא המחליטה כמה יקבלו כל מפלגה, כל מוסד, כל מיפעל, כל ענין, כל קטטורה, כל יישוב, כל פרט. **ולא רק ב"מ, אלא גם ב"צ — האם במוז' מנים, באשראי, ברשיונות ייבוא, בהקלותי מיסים, בהטבות, בזכוונות, בקביעת-מחירים, בסובסידיות, בקבלת מישרות, בשיכוננים, בחז' מנות מיסחריות וכו' וכו' זכו'.**

כל שיטות-החלוקה האלה, שמספרן מגיע למאות, הופ' כות את המקבל תלוי במישטר. אולם לרוב זוהי תלות עקיפה, שאינה חודרת די צורכה לתודעת המקבל. היא

משאירה למקבל אשליה כלשהי של איתלות. **על כן היה המישטר הזה מוכרה, בסופו של דבר, להגיע אל הפתרון המתבקש מאילו: להעביר את החלוקה לפסים של מענק ישיר.**

ה היסטוריה הכירה צורות רבות של היחס בין ה' המדינה והפרט. בתקופה הפיאודלית היה הפרט "צמית" של האציל, והאציל עצמו היה "ואסאל" של הרוכס או המלך.

בתקופת המלכים, "בחסדי אלהים" היה הפרט "נתין", הנתון למרותו של הכתר (ולהלכה קיים מצב זה עד היום במדינה כמו בריטניה). בתקופה הדמוקראטית, נפסלו מושגים אלה. במקום ה' "נתין", הכפוף למדינה הכל-יכולה, בא "האזרח".

לא היתה זאת החלפה פתמית של מלה ב' מלה. היתכן התחלף. במקום החסד באה הזכות. אבות המהפכה הצרפתית והאמריקאית, שכינו זה את זה בתואר "אזרח", רצו להביע בכך כי האדם הוא הריבון, וכי המדינה אינה אלא פרי הסכם חופשי של אזרחים בני-חורין. האזרחים הסכימו להעביר חלק מחרותם לידי ה' מוסדות המשותפים, הנבחרים על-ידי הכלל, כדי להגן על העצמאות הלאומית והסדר הציבורי.

כל התפיסה הזאת מבוססת, כמובן מאילו, על עוברת-ייסוד אחת: המדינה מתקיימת על

מיסוי אזרחיה. האזרה, המקיים בכספו את ה' מדינה, הוא החולש עליה.

כל מאבקי הדמוקראטיה התנהלו סביב בעיית המיסים. הבריטים לחמו כדי לשלול מן המלך את הזכות להטיל מיסים ללא אישור הפרלמנט — וכך הונח יסוד הדמו' קראטיה. המהפכה הצרפתית פרצה בגלל מיסים. ואילו מלחמת-השיחורר האמריקאית נבעה מסיסמת-הקרב של ה' מורדים: "אין מיסוי ללא ייצוג"

אפשר גם להפוך סיסמה זו: אין ייצוג ללא מיסוי. אין דמוקראטיה במדינה בה אין המדי' נה תלויה בכספי האזרח.

כי האזרח ומשלם-המיסים הם היינו הך — ולא במקרה רגילים האנגלים והאמריקאים לכנות את עצמם "משלמי מיסים", במקום "אזרחים". בבווא לעמוד על חריותיהם.

מ קבלי-המענקים אינו יכול להיות אזרח. הוא תלוי במדינה, ואין המדינה תלויה בו. תלות זו היא ברורה, ישירה, בולטת.

אחרי הצמית, הנתין והאזרח — בא הנסער. ושוב נתן אותו ירושלמי אלמוני את הדוגמה הקולעת: מישטר החלוקה, שקדם לצינונת בירושלים. או היו היהודים שייכים ל"כוללים". הכוללים היו מקבלים מענקים מחוץ-לארץ, ומחלקים אותם לחבריהם. הפרט היה תלוי בכולל, ולא היה זכר לדמוקראטיה פנימית או חיצונית.

הצינונת קמה, כביכול, כדי למרוד בכוללים. דת-העבודה יצרה אידיאל של אדם יוצר, הבו לעיסוקי-אחריו, המתקיים על עבודת כפיו. על הפרטים בני-החורין היה להתחבר יחד לאומה בת-חורין.

זה היה האידיאל המוצהר של המשטר הנוכחי, בראשית ימיו, לפני שני דורות. מה נישאר מן האידיאל הזה עתה, על סף שקיעתו? רק אוסף סיסמות ריקות. **המעגל ניסגר. חזרנו אל החלוקה.**

ה אם הוא עושה זאת בהכרה מלאה? האם ברורה לו דרכו? לשאלות כאלה אין משמעות. המישטר בוחר לו את אפיו הטבעי באופן אינסטינקטיבי, כמו נחל.

המישטר הנוכחי, המתקדם לקראת הרודנות, מצא סוף-סוף את המכשיר המתאים לו ביותר. יתכן שגילה אותו במיקרה. אך לפי כל הסימני נים, יתקדמו הדברים מעתה בצורה מתוכננת.

עוד לפני "מענק הלחם" הוחלט "לפצות" את "בעלי ההכנסות הנמוכות" על סירוס תוספת-היוקר. מענקי-הלחם הוא שלב חדש, גבוה יותר, מאחר שהוא מכליל במיסגרת בעלי ההכנסות-הנמוכות את רוב רובה של האוכלוסיה. (שוב: הבחינו בכך דקא האזרחים האלמונים, בעלי חוש-ההומור הצרוב, שביקשו להעלות את משכורת נשיא המדינה, למען לא יודקק למענק זה.)

לפני שבועיים ניבא המדור הצפית של העולם הזה כי זוהי רק התחלת הדרך. הממשלה תרחיב שיטה זו ותעמיק אותה, עד כי ימלאו המענקים השונים, שירדפו אחרי ההת' ייקרויות (מבלי להשיגן, כמובן) תפקיד חשוב בכלכלתה של כמעט כל משפחה ישראלית.

החברות המתקדמות ביותר בעולם יצרו את מושג "מדינת הסעד". זהו רעיון מוסרי עמוק. פירושו: הרוב הייצרני של החברה דואג, מרצונו החופשי, לאותו מיעוט קטן שאינו מסוגל לדאוג לעצמו, מסיבות זמניות או תמידיות: המובטלים, החולים, קרבנות-התאונות, הזקנים.

המישטר הקיים בישראל יוצר "מדינת סעד" בעלת משמעות חדשה לגמרי: מדינה המת' קיימת על הסעד מן החוץ, והנותנת סעד ישיר לרוב רובה של החברה. הסעד לא יהיה מוגבל לשולי החברה, אלא יקיף את כולה.

המישטר עצמו עומד בין הסועדים לבין הסועדים, ובזאת כוחו ומקור-שליטתו.

ולוא כבר היתה קיימת בעולם מדינה בשם סעודיה, אפשר היה לקרוא בשם זה את המדי' נה שמישטר זה מבקש לעצבה.

מ דינה מודרנית, מפותחת, מתקדמת, תרבותית, חילו' נית דמוקראטית מבוססת על המוראל של האזרח החופשי, הגאה, הבוטח בעצמו.

אזרחים בני-חורין הם חיילים טובים, הששים לקראת משימות של התנדבות. נסעדים לא יהיו אלא בשר-שטילים. אזרחים בני-חורין שואלים את עצמם: "מה אני יכול לתת למדינה זו, שהיא שלי?" נסעדים ישאלו את עצמם: "מה יכולה מדינה זו לתת לי? אולי אני יכול להשיג יותר במדינה אחרת?"

קל יהיה לשלוט במדינה של אוכלי לחם-חסד. אך אוי למדינה בזאת ביום מיובחן.